

чи меншою мірою мають культурно-цивілізаційні передумови, дослідники вбачають значення „моменту Обама” в контексті створення передумов для зміни парадигми політики Заходу щодо мусульманського світу (с. 177-178).

Окремий підрозділ роботи присвячено „перезавантаженню” відносин Заходу з Росією з точки зору підходів нової адміністрації. Автори досить обережно дивляться на перспективи швидкого і суттєвого поліпшення стосунків, оскільки сумніваються у щирості та готовності Москви до таких кроків. Вони відкидають можливість обміну інтересів та безпеки нових незалежних держав на дружбу з Росією, вважаючи її „геополітично нерозважливою, морально негідною та політично самовбивчою” (с. 200).

Окрім пострадянського простору Євросоюз та Сполучені Штати, на думку дослідників, мають спільні інтереси у східноазійському регіоні і це, перш за все, стосується вирішення північнокорейської проблеми. Експерти не обмежуються зведенням її до ядерної тематики, а розглядають у широкому контексті можливих політичних змін на Корейському півострові. Так, у випадку загострення ситуації навколо КНДР, Європа зможе виконувати місію модератора. При цьому не виключається й залучення збройних сил країн-членів Євросоюзу для виконання миротворчих функцій. Африканський напрям двосторонніх відносин не такий важливий як інші, проте тут також існує основа для координованої діяльності щодо надання фінансової та інституційної допомоги країнам континенту.

У третьому розділі дослідження автори намагаються заглянути у майбутнє трансатлантичних відносин і спрогнозувати їхній подальший розвиток. Відзначається, що за період президентства Б.Обама відбулися позитивні зміни у стосунках США і Європи,

незважаючи на пережитки „ери Буша”. Для здійснення та закріплення якісних змін необхідно сформулювати та прийняти новий трансатлантичний порядок дня в якості концептуальної бази відносин. Також пропонується створити Трансатлантичну політичну раду під спільним керівництвом Держсекретаря США та Високого комісара ЄС з питань спільної зовнішньої та безпекової політики. Настійливого реформування вимагають й трансатлантичні інститути (НАТО) у контексті зміцнення спільної інституційної бази з Євросоюзом (с. 236). Це включає створення Європарламентом та американським Конгресом спільного парламентського комітету, а також проведення двічі на рік Саммітів США-ЄС.

Підсумовуючи, можна зазначити, що дослідження Інституту безпекових студій ЄС загалом справляє позитивне враження перш за все широким колом розглянутих проблем, а також наявністю практичних рекомендацій щодо вдосконалення інституційної бази трансатлантичних відносин. Водночас намагання якнайширше охопити весь масив двосторонньої проблематики часом призводить до поверховості аналізу. Деякі аспекти трансатлантичних відносин могли б отримати більшу увагу авторів. Зокрема, мова йде про позицію Євросоюзу щодо України та нових незалежних держав у контексті трансатлантичних відносин. Проте недоліки роботи носять переважно об’єктивний характер, оскільки за рік перебування Б.Обама в Білому Домі практично неможливо сформулювати чітку зовнішньополітичну стратегію загалом та у сфері стосунків з Європою зокрема. Це ж стосується й Європейського Союзу, що стоїть перед потребою глибокого інформування власних інститутів у відповідності до Лісабонського договору.

УДК: 327 (477)

© Володимир Фісанов
(м. Чернівці)

УКРАЇНА І СВІТ: ВИМІРИ ВЗАЄМОДІЇ

Макар Ю.І., Гдичинський Б.П., Макар В.Ю., Попик С.Д., Ротар Н.Ю. Україна в міжнародних організаціях: Навчальний посібник / За ред Ю.І.Макара. – Чернівці: Прут, 2008. – 880 с.

Здобувши у 1991 році суверенний статус, Україна обрала шлях демократії та утвердження європейських демократичних цінностей у всьому їх різноманітті. Аналізуючи особливості соціально-економічного розвитку провідних держав Європи і світу, характерні риси політичного процесу і зовнішньополітичні пріоритети, більшість дослідників доходять висновку, що з урахуванням інтеграційних та глобальних викликів сучасності нашої державі слід орієнтуватися на європейську цивілізаційну модель.

Важливими акторами, котрі сприяли і сприяють інтеграції України у світове співтовариство, а також стимулюватимуть набуття нею європейської ідентичності є впливові міжнародні організації, з якими наша країна після здобуття незалежності активно співпрацює у багатьох напрямках.

Саме сьогодні студентам-міжнародникам потрібне чітке розуміння того як функціонують провідні міжнародні організації, як змінилася їх роль після завершення холодної війни і які нові завдання на світовій арені вони мають виконувати на початку XXI століття – в умовах нових глобальних викликів.

На ці непрості питання сьогодення намагається відповісти колектив досвідчених авторів рецензованого навчального посібника “Україна в міжнародних організаціях”. Обґрунтовуючи власні підходи оцінки ролі і характеру провідних міжнародних організацій на сучасному етапі, автори виходять з того, що вони є похідним об’єктом міжнародних відносин. Адже вони “створюються державами і тому покликані забезпечувати виконання їхньої волі” (с. 4). Разом з тим підкреслено, що ці впливові актори спроможні

серйозно впливати на вироблення норм міжнародного права, досить часто граючи роль координуючих органів. Причому їх посередницька роль особливо помітна під час переговорів і зазвичай “сприяє підписанню мирних угод” (с. 4).

Частина організацій останніми десятиліттями розширила свою компетенцію, а держави-члени збільшили їхні повноваження й надали більше ресурсів. Наприклад, ЄС перетворюється скоріше на наддержавне утворення, але починалось з Європейського об’єднання вугілля і сталі. Причому з розширенням і зміцненням інтеграційних процесів усе більшу роль в об’єднаній Європі стали відігравати суспільні структури – те що пізніше стали називати громадянським суспільством. Як зауважив свого часу один з архітекторів європейської єдності Жан Моне, “задача полягала у тому, щоби стимулювати уряди передавати усе більшу частину своєї компетенції європейським інститутам. А для цього було потрібно, щоб якась зовнішня сила впливала на уряди постійно. Чи не в цьому полягає функція політичних партій і профспілок у будь-якій демократичній країні?” [1, с. 503].

Ось чому автори посібника намагаються виокремити принципи взаємодії міжнародних організацій з іншими акторами світової політики, включаючи сюди бізнес-структури і неурядові організації (с.6).

Рецензований посібник складається з 9 розділів. У першому з них послідовно й достатньо ґрунтовно розкриваються проблеми діяльності України в ООН, а також структура і функції головних органів ООН – Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, Економічної та Соціальної Ради, а також Міжнародного суду та Секретаріату.

Дуже важливим, на наш погляд, є підрозділ “1.3 Спеціалізовані установи ООН”, де насамперед проаналізовано історію виникнення та діяльності таких важливих для повсякденного життя держав організацій як Міжнародна організація праці (МОП), яка виникла ще у 1919 році в рамках Ліги Націй, а у 1946 році стала першою спеціалізованою установою ООН. Авторами посібника характеризується діяльність таких важливих економічних потуг глобального рівня як Міжнародний валютний фонд (МВФ), членами якого є понад 180 країн, включаючи Україну. Іншим органом є Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), який також діє як фінансовий інструмент бреттонвудської системи, починаючи з 1944 року. Україна є однією з країн-членів МБРР, яка використовує його позики для підтримки сталого економічного розвитку.

Автори посібника детально знайомлять читачів з основними напрямками роботи України в системі ООН. Як відомо, одним з напрямів вдосконалення діяльності ООН на початку XXI ст. є реформування Ради Безпеки. Україна, як і деякі інші держави, виступає за збільшення кількості як постійних, так і непостійних членів РБ. До числа постійних членів РБ ООН планують згодом увійти Індія, Японія, ФРН та деякі інші країни. Пріоритетним завданням для

України, як справедливо підкреслюється у посібнику, є боротьба за “підтримання міжнародного миру та безпеки”. Наша країна, починаючи з липня 1992 р., як значний “значний контрибутор” військових підрозділів та персоналу до операцій ООН з підтримання миру (ОПМ). За період незалежності України у “понад 20 миротворчих взяли участь близько 28 тисяч українських військових” (с. 29).

У серпні 2005 р. була підписана Рамкова програма допомоги ООН для України, яка розрахована на співпрацю з Україною протягом 2006-2010 років. Пріоритетами цього стратегічного документу є надання підтримки Україні на шляху зміцнення демократії, створення системи захисту прав людини та розвитку економіки. Важливими при цьому видаються сфери відкритості державного управління та формування засад громадянського суспільства. Серед соціальних пріоритетів – створення умов доступної охорони здоров’я для всіх, а також зменшення бідності. ООН працюватиме над зниженням “показників бідності в Україні на 50% до 2010 р.” (с. 33).

Відзначимо, що у посібнику дуже добре представлені європейські актори міжнародного співробітництва – Рада Європи, ОБСЄ, ЄС і НАТО, про які йдеться у розділах 2, 3, 8 і 9. Автори особливо підкреслюють той факт, що з часу свого заснування у 1949 році Рада Європи “зберігає свою гнучкість”, зумівши адаптуватись до драматичних змін, які відбулися на межі століть. Жоден інший “парламентський форум не був так добре підготовлений для того, щоб інтегрувати нові демократичні країни Центральної та Східної Європи до сім’ї європейських націй” (с. 143).

На сторінках посібника підкреслюється, що одним з пріоритетних завдань зовнішньої політики України було і залишається повноцінне членство в ЄС, що допоможе нашій країні досягнути “високих європейських стандартів” у соціально-економічній сфері і зробити “взаємообмін між українською й західноєвропейською гуманістичною культурами” ще інтенсивнішим (с. 620). У такому ж ключі авторами посібника розглядаються можливі політичні дивіденди від майбутнього приєднання України до НАТО, що “стимулюватиме поширення демократичних цінностей і розбудову громадянського суспільства”, прискорюючи “реалізацію її цивілізаційних інтересів” (с. 809). Саме сьогодні Україна має вирішувати невідкладні завдання “зміцнення і розвитку вітчизняних інституційних та національно-культурних вимірів”, формування стратегії інноваційного розвитку як дієвих засобів соціально-економічного зростання в контексті “проблем і викликів інтеграційних процесів” на початку XXI століття [2, с. 538].

Спеціальні розділи посібника присвячені участі України у регіональних міжнародних організаціях таких як Центральноєвропейська ініціатива, Організація Чорноморського економічного співробітництва, група ГУАМ, котрі були і залишаються важливими акторами сучасних міжнародних відносин, відіграючи важливу

роль у безпековій та економічній сферах, створюючи можливості не тільки для відкритого спілкування, а й для подальшого утвердження майбутньої європейської ідентичності держав-членів. Важливо відзначити і те, що автори посібника критично осмислюють “європейську політику” України, аналізуючи помилки, млявість влади і накреслюючи можливі шляхи прискорення євроінтеграційних процесів (с. 653-659). Не випадково, Директор берлінської Європейської академії Екхарт Штратеншульке стосовно “євро інтеграції” України відзначив, що на 90% українська влада зайнята внутрішньою боротьбою, а на 10% – вимогою “Дайте нам перспективу!” [3, с. 17].

Відзначимо також, що до кожної теми в якості додатків долучені важливі міжнародні документи, в яких висвітлюються ключові проблеми діяльності організацій – ООН, ОБСЄ, а також Ради Європи, ЄС та НАТО та питання їх співпраці з Україною. Зокрема студенти можуть ознайомитись, до прикладу, зі “Статутом Ради Європи” від 5 травня 1949 р. (с. 202-218), з “Планом дій Ради Європи для України 2008-2010” від 25 червня 2008 р. (с. 246-280), зі “Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу”, затвердженою Указом Президента України від

11 червня 1998 р. (с. 703-713), з “Планом дій Україна-НАТО”, прийнятим 22 листопада 2002 р. (с. 830-841).

Дуже вдалими, з дидактичної точки зору, є поєднання викладу матеріалів кожного розділу з додатками, контрольними питаннями та списком літератури до кожної теми. Такий підхід створює цілісність викладу і найбільш зручний для студентів. В якості побажання зауважимо, що у наступних виданнях навчального посібника доцільно вмістити невеликий глосарій, де коротко можна було б подати характер і функції кожної із згаданих у тексті міжнародних організацій.

Суть суспільства знань полягає у тому, щоб не тільки змінювати світ, а інтерпретувати його по-іншому. Автори рецензованої праці, на нашу думку, надали саме таку можливість кожному зацікавленому читачеві.

Джерела та література:

1. Монне Ж. Мемуари. – М.: “Московская школа политических исследований”, 2001. – 664 с.;
2. Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього / За ред. проф. А.І. Кудряченка. – К.: Фенікс, 2009. – 544 с.;
3. Геополитические ориентации населения и безопасность Украины. По данным социологов. – К.: ТОВ “Друкарня Бізнес поліграф”, 2009. – 88 с.

© Іван Воротняк
(м. Чернівці)

КАЛЕНДАРНІ ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ В ПОЛІЕТНІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мойсей А. А. Магія і мантика у народному календарі східнороманського населення Буковини /
Мойсей А. А. – Чернівці: Тов. „Друк-Арт”, 2008. – 320 с.: 16 іл.

Територія Буковини здавна була контактною зоною між слов'янською і фракійською (східнороманською) цивілізаціями. Це доведено археологічними дослідженнями, проведеними на цій території. Протягом тисячолітнього міжетнічного контакту мав місце процес акультурації традиційних культур українців, румунів і молдаван. Нині проблема етнічних кордонів опинилась у центрі уваги не лише етнологів, але й філософів, політологів, соціологів та інших науковців. Існуюча у різних частинах світу тенденція перегляду політичних кордонів без урахування етнічних контактних зон посилює фактор актуальності подібних досліджень.

Монографія Антонія Мойсея є важливим кроком у розробці проблематики етноконтактних зон. Вивчення календарної обрядовості східнороманського населення у постійному компаративному контексті з аналогічними ритуалами їх сусідів – українців, підводять нас до розуміння складного процесу взаємовпливів та взаємозбагачення традиційної культури основних етнічних груп краю. В кінцевому результаті це явище впливає на створення тієї основи взаєморозуміння, яке є характерним для буковинської громади протягом віків.

Рецензована нами праця вже отримала схвальні відгуки на сторінках вітчизняних та закордонних фахових видань.

Коло досліджень А.Мойсея сконцентроване навколо магічних та мантичних обрядів східнороманського

населення буковинської лімітрофної зони у порівнянні з подібними ритуалами в їхніх сусідів – українців Буковини. У ній автор розглянув магічну основу народного календаря: народні прикмети, повсякденна плювіальна практика, обряди калоян (похорон засуши), папаруда, ритуали у виконанні соломонарів-гріндінарів, вірування щодо міфологічних персонажів, здатних впливати на гідроатмосферні явища, Дрегайка, календар дівочих ворожінь.

У першому розділі розглядається джерельно-історіографічна база народного календаря. Хотілося б наголосити на широке коло джерел, різноманітних за походженням, використаних у роботі: писемні джерела XV – першої половини XIX ст.; матеріали архівно-музейних установ України, Румунії, Республіки Молдова (XVIII – XIX ст.); відповіді на анкети, розповсюджені окремими дослідниками або науковими інституціями (XIX – початок XXI ст.); етнографічні антології другої половини XIX – першої половини XX ст.; монографії сіл та роботи, присвячені етнографічним зонам Буковини (XX – початок XXI ст.); фольклорні збірки другої половини XX – початку XXI ст. тощо.

Аналіз історіографічної літератури дозволяє констатувати, що традиційна культура східнороманського населення Буковини, будучи складовою загальноукраїнської проблематики, вивчена не на достатньому рівні. У цьому контексті рецензована